

Tantárgyi tematika és félévi követelményrendszer

A magyar nép története 1440-ig (TRO 1013)

Dr. Habil. Gulyás László Szabolcs

Féléves tematika:

1. A magyarság őstörténete
2. A honfoglalás és előzményei
3. A magyarság a 10. században
4. A magyar állam kialakulása
5. A 11. század eseményei
6. A 12. század eseményei
7. Belviszonyok a 11-12. szd-ban
8. II. András és a „nove institutiones”
9. A tatárjárás. A magyar állam újjászervezése
10. Az utolsó Árpádok uralkodása, a tartományúri rendszer
11. Károly Róbert hatalomra kerülése és első intézkedései. A trónrajutás külpolitikai háttere.
12. Belviszonyok, bel- és külpolitika az Anjou-korban
13. Luxemburgi Zsigmond trónra kerülése és hatalmának megszilárdítása. A török fenyegetés.
14. Luxemburgi Zsigmond legfontosabb intézkedései, hatalmi bázisa, külpolitikája.

A foglalkozásokon történő részvétel:

- Az előadások a képzés szerves részét képezik, így az Intézmény a hallgatóktól elvárja a részvételt az előadásokon (TVSz 8.§ 1.)

Félévi követelmény: kollokvium

Az értékelés módja, ütemezése:

Szóbeli vizsga

A vizsgára bocsátás feltétele:

A szóbeli vizsgán történő részvétel feltétele az 5 beugró kérdésből legalább 4 helyes megválaszolása a vizsga előtt.

A kollokvium típusa: szóbeli.

Szóbeli vizsga témakörei:

1. A magyarság őstörténete (kialakulás, vándorlás, belső viszonyok)
2. A honfoglalás előzményei (a magyarság felbukkanása az írott forrásokban, a Kárpát-medence története a 10. századig)
3. A honfoglalás (okai, előzményei, lefolyása, értékelése)

4. A magyarság a 10. században (megtelepedés, fejedelmi hatalom, kalandozások, életmód stb.)
5. A magyar állam kialakulása (Géza fejedelemsége, térítések, István központosító harcai)
6. A magyar államszervezés (megyerendszer, egyházszervezet)
7. A 11. század eseményei
8. A 12. század eseményei
9. Belviszonyok a 11-12. szd-ban
10. II. András és a „nove institutiones”
11. A tatárjárás. A magyar állam újjászervezése
12. Az utolsó Árpádok uralkodása, a tartományúri rendszer
13. Károly Róbert hatalomra kerülése és első intézkedései. A trónrajutás külpolitikai háttere.
14. Belviszonyok, bel- és külpolitika az Anjou-korban
15. Luxemburgi Zsigmond trónra kerülése és hatalmának megszilárdítása. A török fenyegetés.
16. Luxemburgi Zsigmond legfontosabb intézkedései, hatalmi bázisa, külpolitikája.
17. Gazdaság és társadalom a középkori Magyarországon

Az érdemjegy kialakításának módja:

A szóbeli vizsgán nyújtott teljesítmény.

2024. 09. 01.

Dr. Habil. Gulyás László Szabolcs főisk. docens sk.

Irodalom:

Az alábbi összefoglaló munkák közül korszakonként legalább egy:

- Kristó Gyula: Magyarország története 895–1301. Bp., 1998. (vagy bármely más kiadás)
https://www.academia.edu/36277332/Krist%C3%B3_Gyula_Magyarorsz%C3%A1g_T%C3%B6rt%C3%A9nete_895_1301_new
- Engel Pál – Kristó Gyula – Kubinyi András: Magyarország története 1301–1526. Bp., 1998. (vagy újabb kiadása)
- Zsoldos Attila: Az Árpádok és alattvalóik 896–1301. Debrecen, 1997.
- Engel Pál: Szent István birodalma. Bp., 2001. (a vonatkozó rész)
- Bertényi Iván: Szent István és öröksége. Magyarország története az államalapítástól a rendiség kialakulásáig (1000–1440). Bp., 1997.

Szintén használható:

- Engel Pál: Beilleszkedés Európába a kezdetektől 1440-ig. (Magyarok Európában I.) Bp., 1990. <https://edoc.pub/42305734-engel-pal-beilleszkes-europaba-a-kezdetektol-1440-ig-2-pdf-free.html>
- Kristó Gyula–Makk Ferenc: A kilencedik és a tizedik század története. Bp., 2001.
- Kristó Gyula: A tizenegyedik század története. Bp., 1999. http://digipedia.mandaonline.hu/files/document_file/filename/7223/Kristo_Gy_A11_szzad_trtnete.pdf
- Makk Ferenc: A tizenkettedik század története. Bp., 2000.
- Almási Tibor: A tizenharmadik század története. Bp., 2000.
- Bertényi Iván: A tizennegyedik század története. Bp., 2000.
- Draskóczy István: A tizenötödik század története. Bp., 2000.
- Csukovits Enikő: Az Anjouk Magyarországon I. rész. I. Károly és uralkodása (1309–1342). Bp., 2012. <https://tti.btk.mta.hu/images/kiadvanyok/online/csukovits.pdf>
- Csukovits Enikő: Az Anjouk Magyarországon II. rész. I. Nagy Lajos és Mária uralma (1342-1395). Bp., 2019.

Részletesebb irodalomlista (témánként és korszakokként az alábbiak közül érdemes választani a felkészüléshez):

- Államalapítás, társadalom, művelődés. Szerk. Kristó Gyula. Bp., 2001.
- Bácskai Vera: Magyar mezővárosok a 15. században. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 37.) Bp., 1965.
- Bártfától Pozsonyig. Városok a 13–17. században. Szerk. Csukovits Enikő – Lengyel Tünde. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 35.) Bp., 2005.
- Bolla Ilona: A jogilag egységes jobbágyságról Magyarországon. Bp. 1998.
- Bónis György: Jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Bp., 1971.
- Csorba Csaba: Árpád népe. Bp., 1997.
- Eckhart Ferenc: Magyar alkotmány és jogtörténet. Bp., 2000.
- Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 5.) Bp., 1996.
- Engel Pál: Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond-korban (1387–1437). (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 83.) Bp., 1977.
- Erdélyi István: A magyar honfoglalás és előzményei. Bp., 1986.
- Fodor István: Verecke híres útján... Bp., 1980.
- Font Márta – Fedeles Tamás – Kiss Gergely: Magyarország kormányzati rendszere (1000–1526). Pécs, 2007.
- Fügedi Erik: Kolduló barátok, polgárok, nemesek. Tanulmányok a magyar középkorról. Bp., 1981.
- Fügedi Erik: Vár és társadalom a 13–14. századi Magyarországon. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 82.) Bp., 1977.
- Gazdaság és gazdálkodás a középkori Magyarországon: gazdaságtörténet, anyagi kultúra, régészet. Szerk. Kubinyi András–Laszlovszky József–Szabó Péter. Bp. 2008.

- Gerics József: A középkori rendiség egyes terminusainak római és kánonjogi vonatkozásairól. In: Uó: Egyház, állam és gondolkodás Magyarországon a középkorban. Bp., 1995. (METEM Könyvek 9.)
- Granasztói György: A középkori magyar város. Bp.1980.
- Györffy György: István király és műve. Bp., 2000. (vagy a régebbi kiadás!)
- Hajnik Imre: A magyar bírósági szervezet és a perjog az Árpád- és Vegyesházi királyok alatt. Bp., 1899.
- Juhász Péter: A 9-10. századi magyarság életmódjáról – Írott forrásaink tanúsága. In: Középkortörténeti tanulmányok 9. A IX. Medievisztikai PhD-konferencia (Szeged, 2015. június 17-19.) előadásai. Szerk. Szanka Brigitta – Szolnoki Zoltán – Juhász Péter. Szeged, 2017. 237–261. <https://core.ac.uk/download/pdf/132606755.pdf>
- Korai magyar történeti lexikon (9–14. század). Főszerk. Kristó Gyula. Bp., 1994.
- Kristó Gyula: Szent István király. Bp., 2001.
- Kristó Gyula: A XI. századi hercegség története Magyarországon. Bp. 1974.
- Kristó Gyula: Az aranybullák évszázada. Bp. 1976. (vagy az újabb kiadás!)
- Kristó Gyula: Csák Máté. Bp., 1986.
- Kristó Gyula: II. András király "új intézkedései". Századok 135 (2001) 251–300.
- Kubinyi András: Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon. (METEM Könyvek 22.) Bp., 1999.
- Mályusz Elemér: A magyar köznemesség kialakulása. Századok 76 (1942) 272-305.
- Mályusz Elemér: Egyházi társadalom a középkori Magyarországon. Bp., 1971.
- Paulinyi Oszkár: Nemesfémtermelésünk és országos gazdaságunk általános alakulása a bontakozó és a kifejlett feudalizmus korszakában. Századok 106 (1972) 561–608.
- Solymosi László: A földesúri járadékok új rendszere a 13. századi Magyarországon. Bp., 1998.
- Szabados György: Magyar államalapítások a IX–XI. században. Szeged, 2011.
- Szabados György: Körérvelés helyett... A magyarok bejövételének újraértelmezése az írott források alapján. In: Hadak útján. A népvándorlás kor kutatóinak XIX. konferenciája. Szerk. Bíró Szilvia – Tomka Péter. Győr, 2011. 193–199. http://www.arpad.btk.mta.hu/images/e-konyvtar/Szabados_Gyrgy_Krrvels_helyett_a_magyarok_bejvetelnek_jrtelmezse_az_rott_forrsok_alapjn.pdf
- Szabó István: A falurendszer kialakulása Magyarországon (10–15.. század). Bp., 1971.
- Szabó István: A parasztság társadalmi rétegei a középkor végén. In: Uó: Tanulmányok a magyar parasztság történetéből. Bp., 1948.
- Szűcs Jenő: Az utolsó Árpádok. Bp., 2002. (vagy a régebbi kiadás!) <https://www.szaktars.hu/osiris/view/szucs-jeno-az-utolso-arpadok-millenniumi-magyar-tortenelem-historikusok-2002/?pg=0&layout=s>
- Szűcs Jenő: Városok és kézművesség a 15. századi Magyarországon. Bp., 1955.
- Tringli István: Megyék a középkori Magyarországon. In: Honoris causa. Tanulmányok Engel Pál tiszteletére. Szerk. Neumann Tibor – Rácz György. (Társadalom-és művelődéstörténeti Tanulmányok 40 – Analecta Mediaevalia III) Bp.- Piliscsaba, 487–518. (Egy verziója: <http://hbml.archivportal.hu/data/files/144624219.pdf>)

- Werbőczy István: Tripartitum. A dicsőséges Magyar Királyság szokásjogának hármaskönyve. Tudománytár. Sorozatszerk. Gazda István. Bp., 1990.
- Zsoldos Attila: A szent király szabadjai. Fejezetek a várjobbágyság történetéből. Bp., 1999. <https://tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/kiadvanytar/a-szent-kiraly-szabadjai-fejezetek-a-varjobbagysag-tortenetebol/viewdocument.html>
- Zsoldos Attila: A megyeszervezés kezdetei a Magyar Királyságban (Az „óriás” és az „átlagos” nagyságú megyék kérdése). In: Megyetörténet. Egyház- és igazgatástörténeti tanulmányok a veszprémi püspökség 1009. évi adománylevele tiszteletére. Szerk. Hermann István –Karlinszky Balázs. Veszprém, 2010. 299–318. https://library.hungaricana.hu/hu/view/VESM_22/?pg=304&layout=s

Források:

- A magyarok elődeiről és a honfoglalásról. Kortársak és krónikások híradásai. Összeállította: Györffy György. Bp., 2002.
- Anonymus: A magyarok cselekedetei. Kézai Simon: A magyarok cselekedetei. Az utószót és a jegyzeteket írta: Veszprémy László. Bp., 1999.
- Képes Krónika: Bp., 1971.
- Árpád-házi legendák és intelmek. Szentek a magyar középkorból I. Összeállította és szerkesztette Érszegi Géza. Bp., 2001.
- Magyar történeti szöveggyűjtemény. 1000–1526. Szerk. Bertényi Iván. Bp., 2000.
- A tatárjárás emlékezete. Szerk. Katona Tamás. Bp., 1987.
- Magyar történeti szöveggyűjtemény 1000–1526. Szerk. Bertényi Iván. Bp. 2000.
- Szemelvények az 1526 előtti magyar történelem forrásaiból. I–II. Szerk. Bolla Ilona – Rottler Ferenc. (bármely kiadás)

Beugró kérdések:

1. Az összes uralkodó uralkodási évszáma.
2. Az alábbi fogalmak és nevek

Aba Amadé; Abu-Hámid al-Garnáti; Ajtóny; Anjou András herceg; Anjou Hedvig; (Anjou) Róbert; Szent Adalbert; ágostonosok; ajtónállómester; Ákos mester; Andream; Anonymus; Aranybulla; Arnulf; asztalnokmester; Asztrik; Babonics János; Bakri; bán; barones (=bárok); bencések; beregi egyezmény; besenyők; Bicskei Gergely; billogos; Bonipert; Borsa Kopasz; cartula sigillata; Cillei Borbála; Cillei Hermann; ciszterciek; Csanád (a személy); Csák Máté; Csák Ugrin; Debreceni Dózsa; descensus; domonkosok; III. Durazzói (Kis) Károly; Dzsajháni; domaniális jövedelmek; erdőispánság; eszkilek; familiaris; familiaritas; fekete magyarok; ferencesek; Forgách Balázs; Freisingi Ottó; friesachi dénár; Galád; Gardézi; Szent Gellért; Gentilis; Gertrúd; Gizella; gyepű; gyula (a tisztség!); Gyula (a személy); Hartvik püspök; hercegség (=dukátus); Heribert C; hiteleshely; horka (harka); hospes; Husz János; Ibn Fadlán; Ibn Hajján; Ibn Ruszta; idoneitas; Idrísi; ifjabb király; Intelmek; interdictum; ispán (=comes); ius resistendi (=ellenállási jog); izbég (üzbég); izmaelita; Jagielló nagyfejedelem; Julianus; kabar (kavar); kálizok; kamara; kancellária; kápolnaispán; káptalan; karthauziak; kazárok; Keán; keltjobbágyfiú; kettős honfoglalás elmélete; Kézai Simon; királyi kápolna; királyi tanács; királyi vármegye; Kocel; Kolon; Bíborbanszületett Konsztantinosz; Koppány; Kötöny;

Kunország (Cumania); Kurszán; künde; legátus; legitimitas; Bölcs Leó; Leodvin; Levedi; Levedia; leviratus; liber; libertinus; Liüntika; lovászmester; Magna Hungaria; Martell Károly; Maszúdi; megye; Ménmarót; Milkó; Modrus; Mojmir; Mór; nádor; nándor; Nápolyi László; Nekcsei Dömötör; nemzetség; nyestbóradó (marturina); országbíró; Ozorai Pipo; pálosok; Petenye fia Péter; poroszló; prediális nemes; predium; premontreiek; Pribina; privilégium; Ráma; regálé jövedelmek; Rogerius; sabartoi asphaloi; Salán; Sarkel; senioratus; serviens regis; servus; soltész; Stiborici Stibor; Subics Pál; szabolcsi zsinat; szakrális kettős fejedelemség; székek; székelyispán; székesfehérvári jog; Szvatopluk; tárnokmester; telek; tihanyi alapítólevél; törzs; törzsszövetség; udvarnok; urbura; vajda; várjobbágy; várnép; várkonyi egység; Vazul; Vejthei Teodor; II. Vencel; Wittelsbach Ottó; Záh Felicián; Zotmund; zsidó törvények; 1351. évi törvény; 1405. évi városi dekrétum; allodium; apát, aranyforint; árumegállító jog; audientia; aul;, aule regie iuvenes; aule regie milites; aulicus; Aversa; aviticitas; bán; bányaváros; budai jog; Budai Jogkönyv; céh; civitas; collecta; comes; congregatio generalis; debreceni csata, decima; descensus; dénár; domaniális jövedelem; egregius; egyházszakadás; elhurcolás (abductio); erdélyi szászok; érsek; esperes; ezüstgaras; Gallipoli elfoglalása; garai csata; harmincadvám; Havasalföld; hetivásár, honor; hospes; imádkozó rend; jobbágytelek; juhötvened; kamara; kancellária; kanonok; kápolnaispán; káptalan; kapuadó; Képes Krónika; kilenced; királyi megye; királyi tanács; koldulórend; konstanzi zsinat; konvent, Kosovo Polje; Litvánia; loca credibilia; lucrum camare; magnificus; Marica folyó; marturina; Moldva; monasztikus rend; nádor; nápolyi hadjáratok; nemesi megye; nemzetség; Német Lovagrend; nikápolyi csata; oppidum; országbíró; „osztályos atyafiak” (fratres condivisionales); pallosjog; partikuláris nemes; perszonálúnió; placetum regium; poszadai csata; prediális nemes; prelátus; püspök; rozgonyi csata, sokadalom (országos/éves vásár); regále jövedelem; rendi országgyűlés; Sárkányos Társaság; sedria; sigillum regnicolarum; soltész; székelyek; székelyispán; szepesi szászok; Szepesség elzálogosítása; szolgabíró; tárnokmester; tárnokszék; tartományúr; temesvári országgyűlés, telekkatonaság, terragium; titkos kancellár; torinói béke; törpekonvent; udvardi zsinat, „una eademque libertas” elve, urbura, úriszék; vajda; városprivilégium; victualia; villa; villicus; zárai béke;